

Nr 13

Utlåtande i anledning av väckt motion angående utarbetande av förslag till en stadga om allmänna vatten- och avloppsledningar.

Tredje lagutskottet har behandlat en inom riksdagens första kammare väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 9, av herr *Huss*.

I motionen hemställes, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vattenvårdskommitténs uppgift måtte utvidgas till att omfatta även uppdrag att framlägga förslag till en stadga om allmänna vatten- och avloppsledningar eller att alternativt en särskild kommitté måtte tillsättas med uppgift att utarbeta förslag i nu nämnt syfte».

Beträffande motiveringen får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

I den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver har yttrande över motionen inhämtats från vattenvårdskommittén.

Gällande bestämmelser

Lagen den 3 juni 1955 om allmänna vatten- och avloppsanläggningar är avsedd att delvis ersätta och delvis komplettera de stadganden i detta ämne, som vid lagens tillkomst fanns upptagna i bl. a. vattenlagen, byggnadslagen och hälsovårdsstadgan. Den innehåller bestämmelser av innebörd att det ankommer på kommunerna att ombesörja eller tillse, att allmän vatten- och avloppsanläggning kommer till stånd för område, där vattenförsörjning och avlopp till förekommande av sanitär olägenhet måste ordnas i ett större sammanhang. Såsom allmän skall vatten- och avloppsanläggning anses, om den omhänderhaves av kommunen eller — därest den omhänderhaves av annan än kommun — länsstyrelsen efter prövning i viss ordning förklarat anläggningen för allmän. Angående vatten- och avloppslednings närmare utformning innehåller lagen ingen annan bestämmelse än att sådan anläggning skall utföras med tillbörlig hänsyn till allmänna sanitära intressen och i övrigt på det sätt dess ändamål kräver (4 §). Det stadgas emellertid vidare att sådan anläggning, då den upplättes till begagnande, skall vara försedd med de anordningar, som erfordras för att den skall på ett tillfredsställande sätt tjäna sitt ändamål; lagen nämner därvid bl. a. reningsverk (7 §). Ytterligare föreskrives, att rörledningar, kranar och andra anordningar som kopplats till vatten- och avloppsledningen skall hållas i sådant skick att fara ej uppstår för driftsavbrott eller annan olägenhet vid

anläggningens begagnande (11 §). Slutligen innehåller lagen också i 12 § en föreskrift enligt vilken i avloppsledning ej må utsläppas ämne, som genom frätning, slambildning eller dylikt kan skada anläggningen.

Vid sidan om de nu nämnda reglerna i 1955 års lag innehåller *hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919* ett flertal bestämmelser för såväl stad som landsbyggd rörande vattenförsörjning och avlopp. Bland dessa bestämmelser må här nämnas 9 och 44 §§ (om vatten och is för hushållsbehov), 13 § 4 mom. och 48 § 2 mom. (avlopp för vattenklosett) samt 22 § och 48 a § (om avloppsledning). I sistnämnda båda författningsrum stadgas bl. a., att avloppsledning skall vara så inrättad, att den ej kan medföra sanitära olägenheter.

Lokala bestämmelser rörande vattenförsörjning och avlopp förekommer tämligen ofta, framför allt i städerna, och har i vissa fall form av hälsovårdsordningar men i andra fall av kommunala stadgor, betecknade avloppsreglementen, reglementen för vattenverk eller dylikt. Dessa lokala stadgor innehåller ofta föreskrift om att avloppsledning för spillvatten icke inom byggnad eller tomt får anläggas eller ändras utan att hälsovårdsnämnden givit lov därtill. Stundom stadgas att arbete med anläggande och reparation av avloppsledningar endast får utföras av den, som styrkt sig äga erforderlig insikt och skicklighet och som särskilt antagits för ändamålet.

Vid reglementena brukar fogas detaljerade sanitetstekniska föreskrifter. Innehållet i dessa föreskrifter varierar.

För att åstadkomma ett förenhetligande av de kommunala föreskrifterna på detta område har *Svenska kommunaltekniska föreningen* upprättat normalförslag *dels* till reglemente för avloppsverk jämte reglemente angående avloppsledning inom fastighet och föreskrifter angående utförandet av avloppsledning inom fastighet m. m. (1945), *dels ock* till reglemente för vattenverk jämte föreskrifter angående utförandet av vattenledning inom fastighet m. m. (1945). Vidare har föreningen uppställt och utgivit normer för beräkning av allmänna avloppsledningar och anvisningar om ledningarnas utförande (1947).

Vissa bestämmelser om avlopp finns även i *vattenlagen den 28 juni 1918*. Av intresse i detta sammanhang är främst 8 kap. 3 §, som innehåller föreskrift om hur kloakledning skall vara beskaffad, samt 24—27 §§ i samma kap., vilka lagrum inrymmer stadganden om åtgärder till motverkande av förorening genom kloakvatten.

Slutligen må nämnas, att viss tillsyn över vattenverken utövas enligt *förordningen den 19 juli 1941 om kontroll av vattenledningsvatten*. Sagda förordning äger tillämpning i fråga om vatten, som inom stad genom allmän vattenledning tillhandahålles till dryck, matlagning eller annan beredning av livsmedel eller till rengöring av kärl eller redskap som användes vid beredning eller förvaring av livsmedel. Länsstyrelsen äger förordna, att förordningen skall tillämpas jämväl för landsbygdsområde. Länsstyrelse

må även förordna, att bestämmelserna i förordningen skall gälla även vatten som tillhandahålles genom vattenledning anordnad för enskilt bruk. Bestämmelserna i förordningen innebär, att vattnet med vissa närmare angivna mellanrum, vilkas längd är olika i olika fall och med hänsyn till olika omständigheter, skall undersökas ur såväl fysikalisk-kemisk som bakteriologisk synpunkt samt att hälsovårdsnämnden, därest vattnet skulle befinnas vara otjänligt för sitt ändamål eller dess användande medföra uppenbar hälsofara, äger förordna om avstängning av tillförseln eller förbjuda att vattnet utan föregående kokning användes för nyss nämnt ändamål.

Motionen

I motionen uttalas, att spørsmålet om de med allmänna vatten- och avloppsanläggningar förenade sanitära frågorna i 1955 års lag tillgodosetts på ett utomordentligt knapphändigt sätt, samt att motsvarande bestämmelser i gällande hälsovårdsstadga är alltför allmänt hållna och oklara i fråga om den konkreta innebörden. Motionären påpekar vidare, att i gator vatten- och avloppsledningar sedan gammalt lagts i samma vertikalschakt, vattenledningen överst och avloppsledningen någon meter därunder, samt att vattenledningsrören på grund av bristfälligt utförda skarvar i avloppsledningarna och otillfredsställande kvalitet hos själva avloppsrören utsätts för föroreningsrisk, särskilt då vattenledningarna utsätts för rörbrott. I sammanhanget hänvisas till vissa iakttagelser på detta område som gjorts vid bakteriologiska undersökningar, vilka skulle visa, bl. a., att de nu gällande bestämmelserna om kontroll av vattnet icke kan anses betryggande. Motionären påvisar den brist som ligger däri att bestämmelser saknas rörande en tillfredsställande beskaffenhet hos avloppsrör och framhåller att intet tvång föreligger för kommunerna att vid anskaffning av sådana rör följa de normer för rörens beskaffenhet, som fastställts av Svenska kommunaltekniska föreningen. Ej heller föreligger enligt motionären tillfredsställande kontroll över inkopplingen i vatten- och avloppsnäten av disk- och tvättmaskiner, som icke med säkerhet är så konstruerade, att det finns garanti mot förorening av vattenledningsnätet genom återsugning till detta nät av förorenat vatten. Motionären menar slutligen att de lokala föreskrifter i form av kommunalt antagna stadgar eller reglementen som beröra handhavandet av de med vatten- och avloppsväsendet förenade åtgärderna inom kommunerna i viss utsträckning är bristfälliga, så till vida att ett av Svenska kommunaltekniska föreningen fastställt normalreglemente i många fall icke föranlett efterföljd.

Vattenvårdskommitténs yttrande

Motionen har föranlett följande yttrande av vattenvårdskommittén.

Till motivering för sitt förslag har motionären hl. a. anfört, att vattenlednings- och avloppsrör ofta placeras i samma schakt, varigenom vid rör-

brott eller andra skador på ledningarna risk för förorening av dricksvattnet uppstår. Enligt vad vattenvårdskommittén inhämtat, förekommer sådan föroreningsrisk i viss utsträckning. Av ekonomiska skäl synes det emellertid i fråga om större delen av landet icke vara möjligt att föreskriva särskilda schaktgravar för vattenlednings- och avloppsrör. Riskerna för sådan förorening torde, såsom motionären antytt, få elimineras genom att man ser till att fullgott material användes och att anläggningarna utföras på ett riktigt sätt. Viss upplysning härom lämnas kommunerna av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och av kommunaltekniska föreningen.

Såsom motionären anfört kan vidare inkoppling i vattenledningsnäten av olämpligt konstruerade maskiner, t. ex. disk- och tvättmaskiner, åstadkomma förorening i vattenledningsnäten. Även på detta område utövar kommunaltekniska föreningen upplysningsverksamhet. Någon kontrollmärkning av sådana maskiner förekommer dock icke.

Vissa missförhållanden förekomma sålunda på ifrågavarande område och det är uppenbart, att mera effektiva motåtgärder vore önskvärda. Särskilt har från kommunaltekniska föreningens sida framhållits betydelsen av att en kontrollmärkning av rörmaterial och av maskiner, avsedda att inkopplas i vattenledningssystem kunde anordnas.

Enligt vad kommittén erfarit pågår för närvarande underhandlingar om att bilda en riksomfattande organisation för landets vattenverk. En sådan organisation torde få betydligt större möjligheter än kommunaltekniska föreningen, som är en ideell sammanslutning av kommunala tjänstemän, att anordna tekniska provningsmöjligheter för material och maskiner av olika slag, att verka för en förbättrad och enhetlig kommunal kontroll och att över huvud taget sprida upplysning på området. Det kan också förut sättas, att en sådan organisation kommer att arbeta i samråd med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå liksom också med andra berörda myndigheter.

Kommittén vill i detta sammanhang slutligen erinra om att förslag till en ny hälsovårdsstadga torde komma att framläggas inom en nära framtid. En del av de i motionen berörda spörsmålen torde böra behandlas i samband därmed.

Eftersom hithörande frågor främst äro en kommunal angelägenhet och då det förestående bildandet av ett vattenverksförbund kan väntas i olika avseenden tillgodose motionens syften, kan enligt vattenvårdskommitténs mening i vart fall för närvarande anstå med statliga åtgärder. Kommittén vill dock samtidigt framhålla vikten av att närmast berörda statliga myndigheter med uppmärksamhet följa utvecklingen och vidtaga de ytterligare åtgärder, som framdeles kunna vara erforderliga.

Utskottet

Vattenvårdskommittén, som i samband med avgivandet av sitt yttrande över motionen samrått med representanter för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vatten- och avloppsbyrå samt Svenska kommunaltekniska föreningen, vitsordar, att vissa missförhållanden förekommer på det av motionären åsyftade området, och anser det uppenbart, att mera effektiva motåtgärder vore önskvärda.

Vad först beträffar den omständigheten att vatten- och avloppsledningar i gator vanligen nedlägges i samma vertikalschakt, så att därigenom vattenledningsrören utsätts för en viss föroreningsrisk, synes det emellertid av ekonomiska skäl icke vara möjligt att föreskriva särskilda schaktgravar för vattenlednings- och avloppsrör. Anläggningar för vatten och avlopp i de större sammanhang, varom här är fråga, kräver nämligen redan med nu gällande ordning mycket betydande kostnader för kommunerna och fastighetsägarna, och ett upptagande av dubbla schakt i den utsträckning som motionären åsyftar skulle innebära sådana kostnadsökningar, att desamma icke rimligen kunde åläggas kommunerna. Riskerna för förorening i förevarande hänseende måste under sådana förhållanden i första hand elimineras genom effektiv kontroll av anläggningarnas utförande och av det rörmaterial som därvid kommer till användning.

Önskemålet om skärpning av kontrollen gäller även den av motionären behandlade inkoppling i vattenledningsnäten av hushållsmaskiner av olika slag, som under senare år skett i allt större utsträckning.

Såsom vattenvårdskommittén påpekat är hithörande frågor främst att betrakta som en kommunal angelägenhet. Med hänsyn härtill och på grund av de kostnadsöverbälganden, som är förknippade med dessa angelägenheter, anser utskottet det icke tillrådligt att införa tvingande föreskrifter av det slag motionären åsyftar. Att, såsom motionären yrkar, hänvisa frågan för utredning hos vattenvårdskommittén, vilken enligt sina direktiv har att syssla med spörsmål om föroreningen av sjöar och vattendrag, anser utskottet i vart fall icke lämpligt.

Den intensifierade kontroll, med vilken de olägenheter av sanitär art som för närvarande föreligger på vissa håll i första hand bör mötas, kan enligt utskottets mening åstadkommas genom kommunala organ. Sålunda bör den uppsikt över materialets beskaffenhet i form av S-märkning av rör och hushållsmaskiner, vilken Svenska kommunaltekniska föreningen åtagit sig, av vederbörande kommuner anlitas i största möjliga utsträckning, och utskottet vill i detta sammanhang understryka vikten av att föreningens rådgivande verksamhet så långt möjligt utnyttjas av kommunerna. Det torde jämväl ligga i de kommunala myndigheternas intresse att bringa de lokala bestämmelser rörande vattenförsörjning och avlopp, som nu finns i hälsovårdsordningar, stadgar eller reglementen i närmast möjliga överensstämmelse med det av föreningen fastställda normalreglementet.

Kommunernas kontrollverksamhet torde för övrigt kunna avsevärt effektiviseras, därest de av vattenvårdskommittén åsyftade förhandlingarna leder till bildandet av en riksomfattande organisation för landets vattenverk med uppgift att anordna tekniska provningsmöjligheter för material och maskiner av olika slag, att verka för en förbättrad och enhetlig kommunal kontroll och att över huvud taget sprida upplysning på området.

I avvaktan på utvecklingen bör således enligt utskottets mening för närvarande anstå med statliga åtgärder.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion I:9 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 17 april 1956

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Osvald, Grym, Axel Jansson, Herbert Hermansson, Ebbe Ohlsson, Krügel* och Georg Carlsson;

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Åhman, Johansson i Torp, Levin, von Seth*, Andersson i Dunker*, Andersson i Ryggestad och Berggren.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.